

EKSĀMENS LATVIEŠU VALODĀ
9. KLASEI
 2013
 SKOLĒNA DARBA LAPA
1. daļa

Vārds _____
 Uzvārds _____
 Klase _____
 Skola _____

Lasīšana un valodas sistēmas izpratne

Izlasi tekstu lapā (1. lappuse) tekstu „Lībieši Latvijā” un izpildi 1.–8. uzdevumu!

1. uzdevums (3 punkti). Izraksti trīs dokumentus, kuros noteikta lībiešu etniskā mantojuma aizsardzība!

- _____
- _____
- _____

Aizpilda skolotājs:

1. _____

2. uzdevums (1 punkts). Kāpēc nepieciešams aizsargāt lībiešu etnisko mantojumu?

2. _____

3. uzdevums (3 punkti). Izskaidro tekstā lietotā vārda un vārdu savienojumu nozīmes!

Lēš – _____

Atstātās pēdas – _____

Darba valoda – _____

3. _____

4. uzdevums (1 punkts). Uzraksti trīs lībiešu tuvākās radu valodas!

_____, _____, _____

4. _____

5. uzdevums (3 punkti). Uzraksti trīs lībiešu valodas iezīmes, kuras ietekmējušas latviešu valodu!

- _____
- _____
- _____

5. _____

6. uzdevums (2 punkti). Atbildi uz jautājumiem!

1. Kā interesenti var apgūt lībiešu valodu?

2. Kāpēc lībiešu valoda ierakstīta UNESCO izveidotajā apdraudēto valodu sarakstā?

6. _____

7. uzdevums (2 punkti). Uzraksti divus faktus, kas liecina, kā mūsdienās Latvijā tiek popularizēta lībiešu tautas mūzika!

- _____
- _____

7. _____

8. uzdevums (2 punkti). Uzraksti divus piemērus, kas apliecina, ka lībiešu folklorā nozīmīga vieta atvēlēta jūrai!

- _____
- _____

8. _____

Izlasi grāmatu anotācijas (tekstu lapas 2. lappuse) un izpildi 9.–10. uzdevumu!

9. uzdevums (3 punkti). Aizpildi tabulu, ierakstot tajā nepieciešamo informāciju!

Grāmatas nosaukums	Autors (vārds, uzvārds)	Grāmatas tematika
„Lībiešu rakstu valoda”		
„Senais lībiešu ciems Kolka”		
„Jelzi sōnā. Ābēd ja īrgandōks lugdōbrōntōz” („Dzīvais vārds. Ābece un sākuma lasāmgrāmata”)		

9. _____

10. uzdevums (2 punkti). Atbildi uz jautājumiem!

1. Pamato, kāpēc šos tekstus var saukt par anotācijām!

2. Raksturo cilvēku, kuram kādu no šīm grāmatām varētu dāvināt! Pamato atbildi!

10. _____

Vārds, uzvārds _____

11. uzdevums (10 punkti). Izlasi un ar „X” apzīmē piemērus, kuros nav ortogrāfijas kļūdu! Ja teikumā ir kļūda, tad izlabo to!

Nr.	Piemērs	Pareizi	Kļūdas labojums
0.	Lai uzrakstītu referātu literatūrā, man vajadzīgs pēdējais žurnāla „Literatūra un māksla” numurs. <i>Lielie burti saliktajā nosaukumā lietoti pareizi.</i>		Māksla
1.	Vētras laikā mūs apdraud lūztošie koki. <i>Darbības vārda formas ir uzrakstītas pareizi.</i>		
2.	Tiko no galda nokrita mammas mīļākā vāze. <i>Apstākļa vārds uzrakstīts pareizi.</i>		
3.	Netālu no Latvijas Nacionālās operas atrodas Latviešu biedrības nams. <i>Lielie burti saliktajos nosaukumos lietoti pareizi.</i>		
4.	Līdz aizbraukšanai jānokārto parādi universitātē, bibliotēkā un sporta klubā. <i>Visi lietvārdi uzrakstīti pareizi.</i>		
5.	Pirms aizbraukšanas vēl paspēšu ar tevīm satīkties un parunāties. <i>Vietniekvārda forma uzrakstīta pareizi.</i>		
6.	Mēs zinām, kur šogad norisināsies konkurss „Cālis”. <i>Darbības vārdu formas uzrakstītas pareizi.</i>		
7.	Uz darba pārrunām jāierodas Edgaram Lapam un Kārlim Ābelei. <i>Īpašvārdu datīva locījuma formas ir veidotas pareizi.</i>		
8.	Kurjers apsūtīja dokumentu nogādāt laikā. <i>Visi lietvārdi uzrakstīti pareizi.</i>		
9.	Vienā darbavietā esmu nostrādājis trīspacmit gadu. <i>Skaitļa vārdi uzrakstīti pareizi.</i>		
10.	Maz līdzjutēju bija ieradušies uz basketbola spēli. <i>Visi lietvārdi uzrakstīti pareizi.</i>		

11.1. _____

11.2. _____

11.3. _____

11.4. _____

11.5. _____

11.6. _____

11.7. _____

11.8. _____

11.9. _____

11.10. _____

Kopā par
11. uzd.:

12. uzdevums (10 punkti). Saliec teikumus nepieciešamās pieturzīmes!

1. Lieldienu rītā lībieši dodas kāpās modināt putnus ar īpašu dziesmu un tās pamatā ir ticējums ka gājputni nav aizlidojuši tālu uz dienvidiem bet pārguļ ziemu paslēpušies upju ezeru vai jūras krastā.
2. Lībiešiem raksturīgas arī tādas tradīcijas kā dzīvības koku dēstīšana pāršana ar dzīvības rīksti Lieldienu saules novērošana olu vārīšana un laivu pušķošana.
3. Mārtiņos un Katrīnās Meteņos un Pelnu dienā lībieši ir gājuši ķekatās un katrai reizei bijis noteikts rituāls un ēdieni un arī dziesmas.
4. No svētajām vietām tauta atceras svētos akmeņus kam nesti upuri svētos avotus un kokus.
5. Kādreiz lībiešu apdzīvotajā Vidzemes teritorijā ir bijis daudz upuralu kā Lībiešu upurāla pie Svētupes kur atrastas 14 gs monētas Gūtmaņa ala Turaidā alas pie Salacas.
6. Lībiešu mitoloģijā nav raksturīgu būtņu kas dara vai nu tikai labu vai arī ļaunu tās rīkojas atkarībā no garstāvokļa un apstākļiem.
7. Ja negaisa mākonis ko sauc par Pērkona galvu pavasarī pirmo reizi ceļas no jūras tad vasarā būs labi lomi bet ja no zemes būs laba raža.
8. Zināms ka senos laikos zeme tikusi tā godā turēta ka pie tās ticis zvērēts.
9. Tomēr lībiešu garu plejādē vislielākā ir jūras garu saime kurā centrālā figūra ir Jūras māte lībiešu tautas vislielākā labvēle.
10. Jūrā mītošās zilās govīs kas pieder jūras ķēniņam ir tikai neliela daļa no plašās jūras tautas saimes.

(Pēc „Mitoloģijas enciklopēdijas”)

13. uzdevums (9 punkti). Veido teikumus, ievērojot uzdevuma nosacījumus!

Iesaisti saliktā pakārtotā teikumā apstākļa vārdu **daudz** saistījumā ar lietvārdu **nakts**!

Iesaisti vienkāršā paplašinātā teikumā prievārdu **dēļ**!

Iesaisti saliktā sakārtotā teikumā darbības vārdu formu **pietiek** saistījumā ar lietvārdu **gribasspēks**!

12.1. _____

12.2. _____

12.3. _____

12.4. _____

12.5. _____

12.6. _____

12.7. _____

12.8. _____

12.9. _____

12.10. _____

Kopā par
12. uzd.:

13. _____

Vārds, uzvārds _____

14. uzdevums (5 punkti). Arvis ir izstrādājis projekta darbu „Saules enerģijas izmantošanas iespējas”, kuru viņš aizstāvēs skolas konferencē. Uzraksti Arvja vārdā Nikam ielūgumu uz šo konferenci, izmantojot tabulā doto informāciju!

Skola	Inguciema pamatskola
Vieta	Mazā zāle
Datums	2013. gada 29. maijs
Laiks	13.00–17.00
Pasākums	Projektu darbu aizstāvēšanas konference

N. _____

S. _____

P. _____

Kopā par
14. uzd.: _____

Izlasi tekstu un izpildi 1.–8. uzdevumu!**Lībieši Latvijā**

Latvijas Republikas 1991. gada 19. marta likumā „Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju” pirmoreiz tika noteikts lībiešu juridiskais statuss – „sena Latvijas pamattautība”. 1999. gada 9. decembrī pieņemtā Valsts valodas likuma 4. pantā teikts, ka valsts nodrošina lībiešu valodas kā pirmiedzīvotāju valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību. No 1995. gada atbilstoši Latvijas kultūrpolitikas pamatnostādņiem lībiešu valoda un kultūras vērtības ir iekļautas Latvijas nacionālā kultūras mantojuma sastāvā.

Ar lībiešiem Latvijā vēsturiski ir saistāmas vietas gan Kurzemē, gan Vidzemē. Nozīmīgākā apdzīvotā vieta ir Rīga, kur jau pilsētas dibināšanas laikā atradās lībiešu apmetnes. Ar lībiešiem saistāmas tādas pilsētas un apdzīvotas vietas kā Ainaži, Aizkraukle, Cēsis, Ikšķile, Kandava, Limbaži, Mazsalaca, Salacgrīva, Salaspils, Talsi, Turaida, Ventpils u. c.

Atšķirībā no indoeiropiešu valodu saimē ietilpstošās latviešu valodas lībiešu valoda pieder pie somugru valodu saimes Baltijas jūras somu valodu atzara. Līdztekus lībiešu valodai Baltijas jūras somu valodu grupā ietilpst arī igauņu, somu, karēļu, vepsu, ižoru un votu valoda. Tālākās lībiešu radu valodas ir sāmu jeb lapu valoda, mordviešu, mariešu valoda, Permas somu valodas (komiešu un udmurtu) un ugru valodas (ungāru valoda un divas Obas ugru grupas valodas: hantu un mansu).

Lībiešu rakstu valoda sāka attīstīties 19. gadsimta vidū, pateicoties somu un igauņu valodniekiem.

Pamanāmākās lībiešu valodas **atstātās pēdas** latviešu valodā ir uzsvars uz pirmās zilbes, latviešu valodas lībiskās izloksnes Vidzemē un Kurzemē, kā arī daudzie ikdienā lietotie aizguvumi. Par lībiskas cilmes vietvārdiem uzskatāmi Ainaži, Ķirbiži, Korģene, Kuiviži, Kuiķule, Lēdurga, Puikule, Umurga, Ādaži, Gauja, Ikšķile, Jugla, Kadaga, Lilaste, Lieluikas un Mazuikas ezers, Piķurga, Ropaži, Suntaži, Suži, Ummis, Ģipka, Kolka, Matkule, Usma un Venta. Latviešu valodā atrodami daudzi lībiešu valodas cilmes vārdi, piemēram, *allaž, jauda, kāzas, kukainis, ķīla, laulāt, loms, muiža, pīlādzis, puisis, puķe, selga, sēne, suga, sulainis, vai, vajag, vimba*.

Latvijā lībiešu valoda nekad nav bijusi skolas, baznīcas vai iestādes pastāvīgā **darba valoda**. Tā ir lietota tikai ģimenē vai sadzīvē. No 1923. līdz 1939. gadam lībiešu valodu kā izvēles mācību priekšmetu varēja apgūt vairākās Ziemeļkurzemes jūrmalas skolās, to skaitā Mazirbē un Kolkā. Mūsdienās lībiešu valodu var apgūt kursos un pašmācības ceļā. Ar lībiešu valodu var iepazīties augstākajās mācību iestādēs Latvijā, Igaunijā, Somijā un citās valstīs. Tā ir iekļauta UNESCO veidotajā apdraudēto valodu sarakstā.

Zinātnieki **lēš**, ka 2010. gadā pasaulē, tai skaitā arī Latvijā, kopumā varēja būt aptuveni 40 cilvēki, kuri spēja sazināties lībiešu valodā, bet lībiešu valodas pamatus apguvušo skaits bija ap diviem simtiem. No tiem lielāko daļu veidoja lībiešu valodas pētnieki un interesenti. 2011. gadā bija zināms tikai viens cilvēks (Kanādā dzīvojošā Grizelda Kristiņa), kam lībiešu valoda ir dzimtā (pirmā) valoda.

Lībiešu mūziku var dzirdēt gan dzīvajā izpildījumā, gan ierakstos. Pirmais lībiešu koris tika izveidots 1922. gadā Sīkragā. Joprojām darbojas divi lībiešu dziesmu ansambļi, kas nodibināti 1972. gadā – „Līvlis” Rīgā un „Kāndla” Ventpilī. Lībiešu mūziku atskaņo arī folkloras kopa „Skandinieki”. Seni lībiešu tautasdziesmu motīvi dzirdami Raimonda Tīgula mūzikas albumā „Zaļš, balts, zils” (2005). Igaunijā izdots lībiešu tautas mūzikas albums ar ierakstiem, kas tapuši laikā starp abiem pasaules kariem, kā arī 20. gadsimta 80. gados.

Lībiešu folklorā visbiežāk sastopamās būtnes ir mātes un tēvi – Ziemas tēvs, Vēja tēvs, Sala tēvs, Vētras māte, Jūras māte, Purva māte un citi. Jūrā mīt gan Jūras mātes zilās govīs, gan arī zilie jūras zirgi. Lībiešu folklorā aprakstītās un lībiešu ciemos izplatītās zilās govīs daudzviet Latvijā dēvē arī par „lībiešu govīm”.

Lībiešu tautas kalendārā nozīmīga vieta bija Lieldienām, kuru rituāli pārsvarā saistīti ar jūru un zvejniecību. Piemēram, pirmo Lieldienu rītā deva ziedošanu Jūras mātei, lai iegūtu jūras labvēlību. Tad arī notika tā sauktais putnu modināšanas rituāls. Vēl lībiešiem bija svarīgi vasaras un ziemas saulgrieži. Interesantas ieražas saistās ar Meteņiem un Pelnu dienu. Visā Latvijā populāra kļuvusi lībiešu tautasdziesma „Pūt, vējiņi!”.

(Pēc www.livones.lv)

Izlasi grāmatu anotācijas un izpildi 9.–10. uzdevumu!**LĪBIEŠU RAKSTU VALODA**

Monogrāfijas autors Valts Ernštreits stāsta: „Ar lībiešu rakstu valodas kopšanu esmu nodarbojies nu jau vairāk nekā piecpadsmit gadu. Šī grāmata, tāpat kā pagājušā gada nogalē Tartu Universitātē aizstāvētā doktora disertācija, uz kuras pamata tā tapusi, ir mans veltījums trijām Vaides ciema lībietēm, kas šajā laikā ir bijušas manas atbalstītājas, sarunu biedrenes, iedvesmotājas, skolotājas un ceļvedes gaistošajā lībiešu pasaulē: otrpus Atlantijas okeānam dzīvojošajai Grizeldai Kristīnai, Vaides kapos apglabātajai Elzai Mansūrovai un visvairāk – Paulīnei Kļaviņai, kas atdusas tepat Rīgā, Meža kapos. Vienlaikus šī grāmata ir cieņas apliecinājums tiem, kuri lībiešu valodas kopšanas laukā strādājuši pirms manis un kuriem varu būt pateicīgs par to, ka lībiešu valoda ir un paliks tāda, kādu es to pazīstu – mūsdienīga, bagāta un skaista.”

Dr. habil. philol. Ina Druviete, vērtējot monogrāfiju, atzīst: „Valta Ernštreita grāmata ir īpaša. Tā ļauj mums izdzīvot veselas tautas dzīvesstāstu. Grāmata ir nopietns zinātnisks pētījums, tomēr to varam lasīt kā aizraujošu ceļojuma aprakstu lībiešu tautas un valodas vēsturē, etnogrāfijā, dzīvesziņā. Atmiņu stāsti tajā savīti ar dokumentālām liecībām. Pētījums pārliecinoši parāda, cik liela nozīme tautas ilgtspējā ir vienotai literārajai valodai, kas, Kārļa Mīlenbaha vārdiem runājot, kā vainags vīts no krāšņākajām izlokšņu puķēm, stiprina etnosa vienotības apziņu.

Grāmata ir spēcīgi intelektuāla, gan lībisko, gan latvisko, gan globālo vēju caurstrāvota – kā saka pats autors Valts Ernštreits. Grāmata ir par lībiešiem, bet tā noderīga it īpaši latviešiem. Tā nav tikai piemineklis aizgājušiem laikiem, un tā nav tikai stāsts par vienas tautas un valodas likteni. Tā ir mācībgrāmata mums visiem, cik trausla ir tautas dzīvība, kā tā jāuztur un jāsargā.”

SENAIS LĪBIEŠU CIEMS KOLKA

Grāmatas ievadā autore raksta: „Kad bijām iekārtojušās Kolkā (Baiba ar mammu Valdu Mariju Šuvcāni atgriezās dzimtajā krastā 2006. gadā), radās jautājums, ko tad mēs te darīsim. Bijām jau uzrakstījušas un apgāds „Jumava” izdevis trīs grāmatas par lībiešiem – „Lībiešu ciems, kura vairs nav” (2002), „Lībiešu folklorā” (2003), „Mazirbe – mazs ciems jūrmalā” (2006).”

Šajā grāmatā Baiba Šuvcāne apkopojusi un atspoguļojusi Kolkas ciema kultūrvēsturi vairāku gadsimtu garumā – no 1040. gada, kad Kolka pirmo reizi minēta vēstures avotos, līdz pat mūsdienām. Akcentēta tradicionālās kultūras – dzīvesveida, izglītības, tradīciju, muzikālās kultūras, reliģiskās piederības, folkloras – nozīme ciema vēsturē un attīstībā. Darbā plaši atspoguļota lībiešu dzimtu attīstība un pēctecība Kolkas ciemā. Grāmatas veidošanā izmantoti arhīvu, bibliotēku materiāli, Kolkas ciema iedzīvotāju un personīgās atmiņas, materiāli lībiešu valodā, kas savākti vairāk nekā 20 iepriekšējos darba gados. Šie materiāli papildināti ar pēdējo gadu vākumu – 60 Kolkas iedzīvotāju atmiņu stāstījumiem.

LĪBIEŠU ĀBECE

Igaunijas Dzimtās valodas biedrība un Lībiešu kultūras centrs izdevis Kārļa Staltes grāmatu „Jelzi sōnā. Ābēd ja īrgandōks lugdōbrōntōz” („Dzīvais vārds. Ābece un sākuma lasāmgrāmata”). Tā ir pirmā ābece, kas jebkad uzrakstīta lībiešu bērniem, un šo lībiešu kultūrvēsturē nozīmīgo darbu jau 1938. gadā pabeidzis lībiešu dzejnieks, kultūras un sabiedriskais darbinieks Kārlis Stalte pēc Dzimtās valodas biedrības pasūtījuma. Taču tikai 2005. gada vasarā Igaunijas Valsts arhīvā Tallinā, pētot Igaunijas Dzimtās valodas biedrības dokumentus, lībiešu ābece manuskriptu pavisam nejauši uzgāja vēsturniece Renāte Blumberga.

Grāmatas manuskriptā bija atstāta vieta ilustrācijām, bet pašu ilustrāciju nebija. Tā kā ābece izdevums ir tapis, sadarbojoties divu valstu – Igaunijas un Latvijas – organizācijām, Lībiešu kultūras centrs vēlējās, lai par ābece ilustrāciju autoriem kļūtu abu valstu skolēni. Lībiešu valodas un kultūras gada sākumā tika izsludināts zīmējumu konkurss divās Latvijas skolās – Vidzemes lībiešu agrāk apdzīvotās teritorijas Pāles pamatskolā un Kurzemes lībiešu ciema Kolkas pamatskolā – un divās Igaunijas skolās – Metsapoles un Kilingi-Nemmes. Abas atrodas Vidzemes pierobežā, un, visticamāk, arī šajās vietās kādreiz tika runāta lībiešu valoda. Atsaucība bija milzīga, tādēļ nebija viegli izvēlēties labākos. Tā nu grāmatas māksliniece Zane Ernštreite nolēma, ka katrs konkursa dalībnieks ir pelnījis piedalīties šajā vēsturiskajā notikumā un lībiešu ābecē publicējami pilnīgi visi iesniegtie darbi.

„Dzīvais vārds” ir ne tikai pirmā lībiešu valodas ābece, bet arī jauns un autentisks lībiešu tekstu krājums, kas vienkāršās valodas dēļ ir izcili piemērots mācību vajadzībām. Turklāt „Ābece un sākuma lasāmgrāmata” sniedz interesantas ziņas un vērojumus par lībiešu dzīvi Ziemeļkurzemes zvejnieku ciemos, par lībiešu attiecībām ar kaimeiņu tautām, par dabu un tradīcijām.

EKSĀMENS LATVIEŠU VALODĀ
9. KLASEI
 2013
 DARBA VĒRTĒTĀJA LAPA

VĒRTĒŠANA

LASĪŠANA UN VALODAS SISTĒMAS IZPRATNE	Maksimālais punktu skaits – 56 punkti.
RAKSTĪŠANA Viedoklis (1. daļas 15. uzd.) – 9 punkti (skatīt „Viedokļa vērtēšanas kritēriji”). Pārspriedums (2. daļa) – 25 punkti (skatīt „Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji”).	Maksimālais punktu skaits – 34 punkti.
RUNĀŠANA Skatīt „Runāšanas vērtēšanas kritēriji”.	Maksimālais punktu skaits – 20 punkti.

1. daļa. Lasīšana un valodas sistēmas izpratne

Uzd.	Kritēriji	Punkti
1.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (<i>Likums „Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju”, Valsts valodas likums, Latvijas kultūrpolitikas pamatnostādnes/Latvijas nacionālais kultūras mantojums.</i>)	3
2.	Par pareizu atbildi – 1 p.	1
3.	Par katru pareizu atbildi – 1 p.	3
4.	Par pilnīgi pareizu atbildi – 1 p. (<i>Jebkuras 3 – igauņu, somu, karēļu, vepsu, ižoru vai votu valoda.</i>)	1
5.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (<i>Uzsvars uz 1. zilbes, latviešu valodas lībiskās izloksnes un dažādi aizguvumi.</i>)	3
6.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (<i>1. Kursi, pašmācība. 2. Mazs lietotāju skaits.</i>)	2
7.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (<i>Folkloras kopas, mūzikas albumi.</i>)	2
8.	Par katru pareizu atbildi – 1 p. (<i>Dažādas būtnes, Lieldienu rituāli.</i>)	2
9.	Par katru pareizi aizpildītu aili (<i>autors, tematika</i>) – 1 p.	3
10.	Par katru pareizu atbildi – 1 p.	2
11.	Par katru pareizu atbildi – 1 p.	10
12.	Par katru teikumu, kurā precīzi saliktas pieturzīmes, – 1 p.	10

13.	Par katru pareizi izveidotu teikumu pēc uzbūves – 1 p. Par katru teikumu, kurā pareizi iesaistīts vārdu savienojums, – 1 p. Par katru teikumu bez pareizrakstības kļūdām – 1 p.	3 3 3
14.	Par ielūguma izvietošanu/ noformējumu – 1 p. Par ielūguma saturu (adresāts, ielūguma teksts (precīzi norādīts pasākums, laiks, vieta), paraksts bez atšifrējuma) – 2 p. Ja saturā ir 1 kļūda, nav kāda elementa – 1 p. Ja saturā ir vairāk par 1 kļūdu, nav 2 un vairāk elementu – 0 p. Par pareizrakstību – 2 p. 1–2 ortogrāfijas un/vai interpunkcijas, un/vai stila kļūdas – 1 p. 3 un vairāk kļūdu – 0 p.	5
15.	Skatīt „Viedokļa vērtēšanas kritēriji”.	9

Viedokļa vērtēšanas kritēriji (9 punkti)

Kritēriji	Saturs	Stils	Ortogrāfijas kļūdas un interpunkcijas kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski, tās ir pamatotas.	Dažādas un stilistiski iederīgas teikumu konstrukcijas. Viegli uztverams teksts. Pieļaujama viena neprecizitāte vārdu izvēlē.	0
2	Saturs atbilst tematam. Izteiktās domas pamatotas, bet atkārtojas.	Vienveidīgi teikumi. Viena kļūda teksta uzbūvē vai divas stila kļūdas.	1–2
1	Izteikts pretrunīgs viedoklis. Domas nepamatotas vai haotiskas.	Trīs vai četras stila kļūdas.	3–4
0	Darbs neatbilst tematam. Tekstā paustā doma nav uztverama.	Piecas un vairāk stila kļūdu.	5 un vairāk

Vērtējamās stila kļūdas:

- nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi;
- nepilnīgi, nepabeigti teikumi;
- nepareizi lietots „ka” un „kad”;
- nepamatota personas un laiku maiņa;
- šķērsuma un/vai vienojuma saikļu nemotivēts lietojums;
- saturiski nelogisks teikums;
- nelogiska vārdu secība un kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē;
- vārdu izvēles un vārdu formu izveides kļūdas.

Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji (25 punkti)

Kritēriji Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (plānojums)	Valoda (pieļaujamais kļūdu skaits)		
			stils	ortogrāfija	interpunkcija
5	Temats mērķtiecīgi atklāts. Saturs pilnībā atbilst tematam. Patstāvīgi un pamatoti spriedumi. Pamatojumam izmantoti fakti. Atklāšanas rakstītāja personīgā attieksme. Spēj ieinteresēt lasītāju.	Loģiski secīgi izkārtotas daļas. Darbam mērķtiecīga virzība, loģisks plānojums, trīsdaļīga uzbūve. Ievērots dalījums rindkopās, tās ir saturiski saistītas.	1	0	1
4	Saturs atklāts atbilstoši izteiksmes stilam un uzdevuma nosacījumiem. Patstāvīgi spriedumi, nepietiekami pamatoti. Izmantotajos faktos ir nelielas neprecizitātes. Satura atklāsmē pietrūkst mērķtiecības.	Loģiski secīgi izkārtotas daļas. Ievērots dalījums rindkopās. Vietām nav saistījuma starp tām.	2–3	1	2
3	Temata paplašinājums vai sašaurinājums. Spriedumi veidoti kā apgalvojumi, tie netiek pamatoti vai arī apgalvojumam trūkst loģikas. Fakti izmantoti, bet tie tekstā loģiski neiekļaujas.	Nesamērīgs daļu apjoms. Daļēji ievērots dalījums rindkopās. Vietām trūkst saistījuma starp tām.	4–5	2	3
2	Izteiktās domas frāžainas, nepamatotas. Ir vēstījums vai apraksts bez pārsprieduma elementiem. Domas atkārtojas. Viedoklis ir pretrunīgs. Faktu nav, vai arī tajos ir kļūdas.	Darbs nav plānveidīgs, vai nav dalījuma rindkopās.	6–7	3	4
1	Nepamatoti emocionāls stāstījums bez pārsprieduma elementiem. Temata vulgarizācija. Domas daļēji atbilst tematam.	Nav ievēroti tekstveides principi. Domas izteiktas haotiski.	8–9	4	5
0	Saturs neatbilst tematam.	Tekstā paustā doma nav uztverama.	10...	5...	6...

Ja darba apjoms ir mazāks par 150 vārdiem, pareizrakstības un stila kļūdas vērtē pēc šīs tabulas:

Punkti	Valoda (pieļaujamais kļūdu skaits)		
	stils	ortogrāfija	interpunkcija
3	1	0	1
2	2–3	1	2
1	4–5	2	3
0	6...	3...	4...

Vērtējamās kļūdas:

- nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi;
- nepilnīgi, nepabeigti teikumi;
- nepareizi lietots „ka” un „kad”;
- nepamatota personas un laiku maiņa;
- šķruma un/vai vienojuma saiķļu nemotivēts lietojums;
- saturiski nelogisks teikums;
- nelogiska vārdu secība un kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē;
- vārdu izvēles un vārdu formu izveides kļūdas.

Runāprasmes vērtēšanas kritēriji (20 punkti)

Punkti	Saturs	Runas uzbūve	Vārdu krājums un stils	Izteikšanās veids*	Saziņa
4	Formulē tematu. Runa atbilst tematam. Pamato temata izvēli, pierādot tā nozīmīgumu sev vai sabiedrībai. Saturīgs (vērtīgs, bagāts) stāstījums, izmanto personīgo pieredzi. Informāciju sniedz, atklājot un pamatojot būtisko.	Skaidra un precīzi veidota runa (ievads, iztirzājums, nobeigums). Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi, ievēro saistījumu starp daļām. Ievēro runas ilgumu.	Plašs vārdu krājums, daudzveidīga teikumu uzbūve. Ievēro valodas kultūras normas. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu. Iespējamās dažādas pārteikšanās.	Skaidra vārdu izruna. Piemērots runas ātrums. Maina balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu.	Izsaka savu viedokli par dzirdēto. Prot iesākt, virzīt un pabeigt saziņu. Lai atjaunotu sarunu, izmanto daudzveidīgus jautājumus. Atbild precīzi un pamatoti. Prasmīgi izmanto acu kontaktu, žestus, grimases.
3	Runa atbilst tematam. Cenšas pamatot temata izvēli, pierādot tā nozīmīgumu sev vai sabiedrībai. Saturīgs stāstījums, izmanto personīgo pieredzi.	Trūkst viena no plāna elementiem (ievada, nobeiguma). Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi. Ievēro runas ilgumu.	Vārdu krājums atbilstošs, lai atklātu tematu, teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu. Iespējamās dažādas valodas kļūdas.	Runā lielākoties skaidri un sadzirdami. Cenšas izmantot intonācijas un atbilstoši mērķim pielāgot runas tempu.	Cenšas izteikt viedokli par dzirdēto. Jautā, lai virzītu vai atjaunotu sarunu. Atbild precīzi, pamatoti. Prasmīgi izmanto acu kontaktu, žestus, grimases.
2	Runa atbilst tematam. Nepietiekami atklāta personīgā attieksme.	Nav ievada un nobeiguma. Mēģina informāciju un uzskatus izklāstīt secīgi. Ievēro runas ilgumu.	Vārdu krājums ierobežots. Vienkāršotas uzbūves teikumi. Lieto situācijai neatbilstošu valodas stilu. Pārsvārā ievēro valodas kultūras normas.	Vāji vai pārspīlēti izmanto balss intonācijas. Monotona runa, nepamatotas pauzes.	Ir tikai jautājumi un atbildes. Nenoturīgs kontakts ar sarunas biedru. Pārsvārā atbild, pamatojot savu viedokli. Pārtrauc sarunas biedru.
1	Temata paplašinājums vai sašaurinājums. Izklāsta faktus, idejas, bet nav pārliecināts par sacīto. Satura izklāsta izmanto vienvērtīgas frāzes.	Juceklīgi uzskaita faktus, idejas. Neievēro runas ilgumu.	Pārsvārā neilgiski vai nepabeigti teikumi. Maz ievēro valodas kultūras normas.	Iestudēta runa. Daļēji sadzirdama un saprotama runa.	Jautājumi neatspoguļo izpratni par dzirdēto. Nepamato savu viedokli. Atbild nepilnos teikumos. Pārspīlēti vai teatrāli žesti un grimases. Kontakts ar sarunas biedru parādās tikai jautājumu daļā.
0	Runa neatbilst tematam, vai skolēns neveido stāstījumu.	Spēj pateikt dažus atsevišķus teikumus vai vārdu savienojumus.	Domas nespēj formulēt teikumus.	Neskaidra un nesadzirdama runa.	Nav kontakta ar sarunas biedru. Skolēns neveido sarunu.

* Runas defektus neņem vērā.